

Hva er metafysisk nødvendighet? Trenger vi dette begrepet eller kunne det bare avvises?

Arca, Fossum, Lamo, og Larsen

Oktober 2019

Filosofene bruker ordet nødvendighet på forskjellige måter. Vi vil i denne oppgaven klargjøre hvordan nødvendighet blir brukt innen metafysikken og svare på spørsmålet hva metafysisk nødvendighet kan sies å være. For å gjøre dette skal vi se på noen filosofers syn på metafysisk nødvendighet og som vi skal se, problemene dette kan medføre for modalitet. Avslutningsvis vil vi introdusere et syn på at begrepet nødvendighet ikke er hensiktsmessig, og kort diskutere hvorvidt dette synet holder.

Er tingenes tilstand slik de er, enten fordi de måtte være på denne måten eller kunne de ha vært på en annen måte? Hvis vi ønsker å snakke om hvordan noe kunne ha vært annerledes enn hvordan de faktisk er, hvordan kan vi best (eller mest presist) uttrykke oss? Med metafysisk nødvendighet, mener vi ting som er metafysisk sanne og som ikke kunne vært annerledes, selv ikke i noen andre mulige verdener. Som vi skal se nå virker noen ting å være som de er, fordi de ikke kan være på noen annen måte. Og andre ting virker å kunne være på flere måter. Først skal vi se på nødvendige sannheter. Ta som eksempel at en pluss en er to. Det virker absurd å tenke at svaret kunne vært ni eller tolv så lenge tallet 'en' har betydningen den har i vår verden. Historisk sett har nødvendige sannheter ofte vært kategorisert som; logiske, analytiske eller *a priori* sannheter. Denne type sannhet har ofte blitt brukt om hverandre, men vi mener generelt at dette er typen sannheter vi kan ha kunnskap om, uten empirisk undersøkelse. Andre sannheter virker å være annerledes. For å skille mellom det som i denne teksten står sentralt kan «modalitet» være et klargjørende begrep. I metafysikken betegner det på hvilken måte en sannhet er sann. Som for eksempel mulig sant eller nødvendigvis sant. Noen ting antas å være nødvendigvis sanne, logiske og matematiske sannheter er eksempler på dette. Mulige, eller potensielle sannheter kan være sanne, men er ikke nødvendigvis sanne. Mulighet og nødvendighet er modaliteter av sannheter. Som eksempel er det mulig at Erna Solberg kunne ha tapt forrige stortingsvalg, selv om hun ikke gjorde det.

Vi må kort nevne at det også finnes forskjellige typer nødvendighet deriblant, metafysisk, logisk, konseptuell og nomologisk nødvendighet. Det holder i denne sammenhengen å si at i følge filosofene Crane og Farkas er metafy-

sisk nødvendighet, den mest generelle nødvendighet.¹ Oppsummerende kan vi si at når noe er metafysisk nødvendig, er det nødvendig i alle mulige verdener. Metafysisk nødvendighet skiller seg fra logisk nødvendighet ved at alle logiske nødvendigheter er metafysiske nødvendigheter, men ikke visa versa.² Det at George Elliot = Mary-Ann Evans, er et eksempel på en metafysisk nødvendighet, som ikke er logisk nødvendig.

Mulige verdener

Det å bruke konseptet om mulige verdener er veldig hensiktsmessig innenfor modalitet. Faktisk ligger det som et sentralt konsept når man spesielt diskuterer nødvendige og kontingente sannheter. For en nødvendig sannhet vil tilsi seg sant om det er nødvendig at det er slikt – *i alle mulige verdener*. Og en kontingent sannhet er når noe er sant i vår aktualiserte verden, *i en mulig verden*, kunne det vært annerledes. Hva snakker vi om når vi snakker om mulige verdener?

David Lewis har en radikal forståelse på mulige verdener.³ Han uttaler at mulige verdener bokstavelig talt er mulige *verdener*; uendelige antall eksisterende univers som innehar alle mulige alternativer på hendelser og virkeligheter. Lewis påpeker at hans syn gir stort forklaringspotensial. Ikke kun innenfor modalitet, men også for flere fagfelt som matematikk, lingvistikk e. Lewis er bevisst på at det å adoptere «modal realisme» vil være ontologisk utfordrende, men han argumenterer for at, om nytten er større enn kostnaden, burde vi adoptere modal realismen som sann.

For Kripke var nettopp den ontologiske kostnaden om mulige verdener for stor til å tillate. Dessuten står modal realisten ovenfor et problem når han skal ta for seg identitet tvers over mulige verdener. For den modale realisten ville de mulige verdener være isolert og uavhengige fra hverandre, også vil identitet tvers over disse mulige verdener lide av å være avhengig av å referere til kvalitative likheter mellom enkelt ting og dets tverrverdenlige korrespondent. Om vi avviser modal realisme kan vi referere til den enkelte tingen tvers over mulige verdener med et utgangspunkt om at identiteten til subjektet er den samme i alle mulige verdener.

Kripkes argument for metafysisk nødvendighet

Før Kripke, tok alle forgitt at *a priori* var synonym med nødvendig.⁴ I *Naming and Necessity* argumenterer Kripke for distinksjonen, at *a priori* (eller logisk nødvendighet) er underlagt metafysisk nødvendighet. Argumentet Kripke legger fram er at det finnes ting som vi ikke kan vite *a priori*, men som er nødvendige i alle mulige verdener. Han bruker eksempelet med Hesperus og Phosphorus (Morgenstjernen og Aftenstjernen), der begge refererer til planeten

---

¹Crane og Farkas, *Metaphysics a guide and anthology* s.307

²Crane og Farkas, *Metaphysics a guide and anthology* s.307

³Lewis, “*Selection from: On the Plurality of worlds*” s.330

⁴Kripke, “*Selection from Naming and Necessity*” s.313

Venus.⁵ Ifølge Kripke så er egennavn *rigid designators*, som betyr at navnene refererer til samme objekt i alle mulige verdener.⁶ Den epistemiske sannheten at Hesperus og Phosphorus refererer til samme objekt er noe vi ikke kan vite *a priori* eller analytisk. Det er empirisk kunnskap at Hesperus og Phosphorus er navn på Venus. For å klargjøre, det er ikke nødvendig i alle mulige verdener at Venus har disse navnene, men når vi refererer til, eller peker på dette objektet, vil det da være det samme i alle mulige verdener. Det er også nødvendig at dette objektet er det samme i alle mulige verdener. Når vi referer til Hesperus på kvelden og Phosphorus på morgenen kan vi ikke vite *a priori* at disse refererer til samme objekt, men det er fortsatt nødvendig at de er det samme objektet. Derfor konkluderer Kripke med at nødvendighet ikke er begrenset til *a priori*, men innebærer også *a posteriori*.⁷ Altså finnes det *a posteriori* nødvendighet, ifølge Kripke. Det vil si at sannheten om at Phosphorus og Venus er den samme er noe som må undersøkes empirisk, det er nødvendigvis sant at de er det, men det kan du ikke komme frem til ved empirisk undersøkelse.

Trenger vi nødvendighet?

Diskusjonen om nødvendighet, handler ikke bare om hva begrepet innebærer, men også om hvorvidt det er et nødvendig begrep i seg selv. I den ene enden har Quine stått for den sterkeste kritikken mot nødvendighet og modalitet.⁸ Kritikken hans er rettet mot det analytiske, og da det analytiske ble sett på som nærmest synonymt med nødvendighet, var dette et sterkt slag mot modaliteten. Kritikken går ut på at den analytiske forklaringen på nødvendighet kun skiller mellom det nødvendige, og det ikke-nødvendige, relativt til måten objektet er spesifisert. Altså fungerer analytisk nødvendighet kun i *de dicto* setninger, hvor hele setningen er modifisert. I *de re* setninger fungerer det derimot ikke, mener Quine. *De re* setninger er setninger hvor en spesifikt attributt blir modifisert. Hvis du sier “Ni er nødvendigvis større enn syv”, så sier du noe om tallet ni i forhold til tallet syv, men ingenting om de essensielle egenskapene tilhørende tallet ni. Hvis du ikke kan si noe om de essensielle egenskapene til den partikulære så mener Quine at det ikke er hensiktsmessig å kalle noe nødvendig fremfor simpelthen analytisk. Men Kripke viser at det finnes nødvendigheter som ikke er *a priori* eller analytiske, og at dermed så kan vi snakke om modalitet *de re*.⁹ Er Kripke overbevisende nok til at vi kan se nytten av begrepet nødvendighet? Har Kripke reddet nødvendighet? På dette tidspunktet fremstår det slik. Quines argumenter mister validitet etter Kripkes viser at nødvendighet ikke er det samme som analytisk eller *a priori* sannheter, selv om det kan tenkes Quine ville argumentert for at Kripkes bevis ikke er sterke nok.

⁵Kripke, “*Selection from Naming and Necessity*” s.327-329

⁶Crane og Farkas, *Metaphysics a guide and anthology* s.305

⁷Kripke, “*Selection from Naming and Necessity*” s.328-329

⁸Crane og Farkas, *Metaphysics a guide and anthology* s.303

⁹Crane og Farkas, *Metaphysics a guide and anthology* s.307

Vi har i denne teksten sett på hva metafysisk nødvendighet kan sies å være og hvordan det henger sammen med modalitet og mulige verdener. Vi har belyst Quines argument for at det ikke er noen grunn til å bruke begrepet ‘nødvendighet’ fremfor ‘analytisk’ og sett på hvordan Kripke bruker *rigid designators* til å vise hvordan det kan sies å være nødvendighet på tvers av mulige verdener og dermed bevarer det modale forklaringspotensialet.

Referanser

- [1] Crane og Farkas
Metaphysics – a guide and anthology. Oxford: Oxford University press. 2004.
- [2] Lewis, David
“Selection from: On the Plurality of Worlds” i *Metaphysics – a guide and anthology*. Redigert av Crane, Tim Farkas, Katalin. s.330. Oxford University Press. 2004.
- [3] Kripke, Saul
“Selection from: Naming and Necessity” i *Metaphysics – a guide and anthology*. Redigert av Crane, Tim Farkas, Katalin. s.313. Oxford University Press. 2004.